

A kdož by ji našel a čísti neuměl, má jí ukázati jinému, kterýž čísti umí a přečtouc má ji strhati.

* *Nezměněn.*

¹ *Má přijíti za K XXVI. Viz tam.*

^a *V. Budovcem po straně v B: 33.*

^β *V. Budovcem po straně v B: [D]e iniuriis et [fa]mosis libellis liber 47. titulus 10. Je to opět odkaz na Digesta.*

O vpádu do země^a a o honění^β.

L XVI.

Což^a se panského, rytířského stavu i městského dotýče: jestliže **[B rukou β]:** by křik sšelý aneb dáno bylo věděti, že by koho zranili aneb zabili **Zatím škůdce** aneb jali aneb jakoužkoli (vpádem do země) škodu loupežem neb **tak nechají.** ohněm učinili aneb jakžkolivěk, a kdo z panského aneb z rytířského aneb z městského stavuov nehonil neb honiti svým svévolně nekázal, tehdy má ten obeslán býti před soud zemský listem od úřadu, a tu aby souzen byl vedlé příčiny provinění na hrdle.

Pakli by z panského, rytířského neb městského stavu neb lidí duchovních svým poddaným nedal aneb zapověděl, aby nehonili **[B rukou β]:** anebo sám maje honiti a nehonil anebo kdožkoli je fedroval, ten **kdo má koho** také aby obeslán byl před soud zemský, a bude-li naň to uvedeno, **obsílati?** aby na hrdle trestán byl. A taková napřed psaná obeslání mají býti ku pátku Suchých dní postních a ku pátku Suchých dní letničných a k nazajtří sv. Jeronýma. A má předkem po první při aneb konečně po druhé při puohonné (jako o mord) slyšána býti.

Také jestliže by kdo pravil, že jest vězněm (aneb by i vězněm nebyl) odpovědníka aneb zhoubcí zemského a nepřitelem se toho království učinil, takový hrdlo ztratiti má, a na takového každého bude neb budou moci každý sáhnouti jako na jiného zhoubce a psance, a v ty ve všecky pokuty upadnouti má.

A kdož by^δ pak k lidem jezdil aneb k sedlákuom do vsi, dávaje jim výstrahu, aby nehonili nepřátel aneb zhoubcí zemských, pravě, jestliže by honili, že vypálení budou anebo jakýmižkoli pohruožkami, ten nebo takový má hrdlo ztratiti jakožto zhoubce zemský a fedrovník nepřátel tohoto království. **[B rukou β]:** **Kdo jen můž** **z toho vinití?**

^a *X rukou a po straně: O vpádu do země. Sněm léta 1610 folio 69. Viz zde L XVII nový.*

α *V. Budovcem po straně v B: 34.*

β *V. Budovec připojuje v B: Item de re furtiva, empta et de captivis redimendis.*

γ *V. Budovcem po straně v B: Všichni škádce h[on]iti maji.*

δ *V. Budovcem po straně v B: Kdož by od honění odrazoval. NB.*

L XVII*.

Všickni, kteříž u panuov, u rytířstva, u měst slouží, že mají honiti zločince. A takoví lidé též jako jiní stavové i všecka honění činiti mají, když jim rozkázáno bude, by pak jich pán nehonil. A jestliže by kteří nebo který honiti nechtěli, mají touž pokutu trpěti a k nim hledíno má býti jako k stavuom panskému, rytířskému a městskému pod těmi pokutami, jakž zřízení zemské (L XVI) na pány, rytířstvo a městský stav ukazuje.

* *Nezměněn.*

L XVII^a. [*Aⁱ B nový.*]

Sněm
léta 1610.

J.^b Mt. král. s stavy tohoto království milostivě na tom se snésti ráčil, jestliže by kdy od kohokoli jaký vpád nenadále do tohoto království učiněn byl a tudy buď J. Mti. král. škoditi neb všem třem stavům v svobodách a^c právích jich anebo také v náboženství proti často dotčenému majestátu a proti tomu porovnání, mezi stranami podjednou a podobojí stalému, kdo překážeti chtěl, aby hejtmané krajští dobrý pozor na to měli a jakž by tomu porozuměli, ihned to na J. Mt. král. vznesli a pod tím přece kraj na hotově míti mají, a J. Mt. král., jakž by to J. Mti. v známost uvedeno bylo, neprodleně ráčí se míti resolvirovati a to naříditi, jak by takovému zlému časné překaženo býti mohlo a nejvyšší purkrabě pražský majíce sobě totéž od hejtmanův neb hejtmana krajského^d v známost uvedeno, ráčí také tu věc míti a povinen býti podlé své povinnosti náležitě opatřiti¹.

a XVI A.

b Také jest sněm 1610.

c v právích sněm 1610.

d krajského A a sněm 1610; B nemá.

¹ Celý art. se shoduje s art. sněmu 1610. O vpádu do země jen obvykle místo o J. Mti. cis. art. sněmovního se mluví o J. Mti. král.

L XVIII*.

Když by k šturmu zvoněno bylo anebo pokřik by sšel anebo že by vědětí dáno bylo, kdož by to kolivěk z sedlských lidí uslyšel a těch zhoubcí zemských neb zlodějuov nehonil, ten má před hajtmany toho kraje postaven býti, a bude-li naň to uvedeno, že jest svévolně nehonil, tehdy má bez milosti oběšen býti.

A tu hned páni, rytířstvo, Pražané a jiná města aby všem svým oznámili a v městech aby provoláno bylo, co se tohoto honění dotýče, aby se tak zachovali a buď vně nebo v městech a v městečkách aby honili.

A jakož se na tom mnozí urážejí pravíce, že by to jich cti ke škodě bylo, protož kdyby kdo takového zločince honil a jej jal, buď vně na poli, v městě neb městečku aneb kdežkoli, nemá jich cti a dobré pověsti ke škodě ani k újmě nížádné býti žádnému z stavu panského, rytířského a městského, ani služebníkuom a poddaným jich. A také aby žádný té smělosti nebyl ani směl dotýkati nížádného toho, kterýž by honil a při tom jímání těch zločincův byl. Pakli by kdo koho v tom dotýkal anebo dotýkati směl (přičítajíc mu to, jako by tím něco nepoctivého učinil) a naň to usvědčeno bylo, ten a takový obeslán má býti před pány a vládyky na plný soud zemský listem od úřadu, aby stál neb postaven byl a to, což jest koho v čem dotýkal, aby opravil tak, že což jest kolivěk mluvil, že jest v hrdlo lhal. A dvě neděle aby v věži seděl beze vší milosti a padesáte kop grošův českých tomu^a, kohož jest dotýkal, aby dal beze vší odpornosti. A nad to jestliže by více na to naložil, stávaje a slušným svědomím to by provesti mohl, na schválení menších úředníkuov to také jemu zaplaceno buď.

[B rukou β]:
Erga parerga.

Než co se lidí sedlských dotýče, jestliže by jedni druhé proto, že zločince honili neb jímati pomáhali, dotýkali, a bylo naň pánu jeho žalováno, a to, že jest tak naříkal naň, provedl, má pán toho poddaného, aby na právu tu, že jest v hrdlo lhal, učinil, skutečně přidržeti a k tomu jej čtyři neděle vězením trestati a nad to pokuty V kop grošuov českých tomu, kohož zhaněl, dal dopomoci. Pakli by s tu pokutu býti a jí dáti nemohl, tehdy aby místo té pokuty druhé čtyři neděle v vězení seděl. A v městech, městečkách královských, panských, rytířských, městských i duchovních při po-

druzích a jiných obecních lidech neosedlých též se při těch pokutách a vězeních zachovati a od purkmistra a konšel toho na nich dopomáháno býti má^a.

* *Nezměněn.*

^a *V B přeskřtnut poslední odstavec:* Pakli by kdo na poddaném svém aneb podruzích a jiných lidech neosedlých pokut výš jmenovaných dopomoci nechtěl a nedopomohl, bude moci ten, kdož jest tak zhaněn neb pán na místě poddaného svého každého toho pro takové nedopomožení z padesáti kop grošuv českých pokuty před soud komorní aneb před soud úředníkův menších desk zemských pohnati. A provedl-li by to, že jest nedopomohl, má jemu taková pokuta padesáti kop grošuv českých prisouzena býti, a ta aby jemu dána byla, a to konečně ode dne nálezu ve dvou nedělich pořád zběhlých.

α V. Budovcem po straně v B: 100 kop.

L XIX.

Jestliže by kdo z kteréhokoli stavu i také z lidí sedlských kterého služebníka k té potřebě zemské zřízeného pro honění a vyšpehování odpovědníkův, škůdců a zhoubců zemských směl čím na jeho poctivosti dotýkati a jeho tajně nebo zjevně lehkými slovy omlúvati, jako by taková jeho služba pro obecní dobrý řád od něho učiněná měla býti k újmě jeho poctivosti, tehdy ten každý, kdož by směl dotýkati, má upadnouti v tu pokutu, kteráž o tom v svolení zemském (K XIX) uložena jest buď o nářku neb o hánlivých slovích.

[*B rukou β*]:

však ten narčený musí z toho vinití.

L XX.

Jestliže by kdo v mírné a pokojné zemi (ano práva jdou) vězně na svůj^a zámek aneb do svého obydlé přijal bez povolení královského nebo zemského a tu jej šacovati dal, a to jestliže by ten vězeň byl z koruny české anebo z zemí, kteréž k koruně české příslušejí, tehdy ten, kdož jest šacován, bude moci k tomu, na čímž jest zámku aneb tvrzi a obydlé šacován, hleděti a jej před krále J. Mt. aneb před soud zemský obeslati. A on bude jemu povinen ten šacuň i se všemi škodami navrátiti ten, kdož jest jej u sebe šacovati dal. A věč by mu to dále J. Mt. král. aneb páni soudce zemští obrátiti ráčili, to při tom aby zuostaveno bylo.

[*B rukou β*]:

Tento artykul vztahuje se na moc druhému, protože může mezi jiný bejtí přiložen¹.

^a *První dva řádky v B škrtnuty, ale patrně jen proto, že artykul má přijíti jinam.*

¹ *Míněno tím L I—L XIII.*

L XXI.

A^a kdož by koli na dvoře nejvyššího písaře království českého (tu, kdež dsky zemské jsou, kterýž nyní jest neb potom bude) nůž svůj nebo meč anebo jakoužkoli jinou braň {obnažil nebo vytrhl, chtě někoho bítí, že tomu má ruka pravá uřata býti. Pakli by koho až do vylití krve zranil, hlava jemu má sřata býti.

^a *A připsáno v B rukou β.*

L XXII.

Když by^a úředníci nebo úředník od desk zemských, od úřadu neb komorníci jeli s puhoňy nebo pro jinou věc podlé práva a že by kdo na úředníky mocí sáhl a je bil nebo zranil anebo zamordoval anebo komorníky zbil, když by od úřadu jeli, ten a takoví aby hrdlo proti králi^a ztratili^b.

[*B rukou β*]:

O úřednicích to náleží¹.

^a *i statek škrtnuta v B.*

^b *Celý artykul je v B přeshkrtnut patrně proto, že patří k L LVII.*

¹ *To jest L LVII. Viz tam.*

^a *V. Budovcem po straně v B: Nemo in pub[li]cis negotiis ledendus(!).*

L XXIII*.

Aby z knížat, z panuov, z rytířstva, z Pražan ani z jiných měst žádný neměl moci kázati stíti ani smrti nežádne žádnému učiniti za glajtem královským, komuž by koli ten glajt král J. Mt. dáti račil a on se naň volal, na ten glajt, chtě jej ukázati, nemaje ho na ten čas při sobě. I kdož by kolivěk tak byl nalezen a glajtu u sebe neměl, má vzat a ujištěn býti a to má hned býti J. Mti. král. a v nepřítomnosti J. Mti. král. J. Mti. místodržícímu aneb hajtmannům neb hajtmanu království českého oznámeno. A jak by o něm bylo poručeno, kdy by a kde ten glajt ukázati měl, to aby při tom

[*B rukou β*]:
ad titulum
o glajtu¹.

zůstaveno bylo. Než kdož by nechtěl té těžkosti nésti, ten každý, kdož by glajt měl, má jej při sobě míti, a když ten glajt ukáže, má toho požití. Krom lidí obecních, panských a rytířských, ti proti panuom svým nemají glajtování býti.

Pakli by kdo to učinil a pod glajtem královským komu smrt učiniti dal, ten má králi J. Mti. hrdlo i statek propadnouti. A z na-
hoře psaných všech stavuov že žádnému z panského, z rytířského stavu ani z Pražan ani z měst smrti nočně nebo tajně za řádu nebo práv (dokudž jdou) bez vyslyšení před právem zemským anebo kdež by kterému právu náleželo, žádný nemá dáti učiniti kromě zločineův. Pakli by kdo to učinil, aby sám též hrdlo ztratil.

* *Nezměněn.*

¹ *To je S IX—S XI.*

L XXIII.

[*B rukou β*]:
**Allum
tenorem
postulat** 1.

Nemá žádný zlodějské věci kupovati, věda o tom, že jest kradená. Pakli by koupil, že má trestán býti jako jiný zloděj, když by to naň provedeno bylo. A a jestliže by koupil nevěda o tom, proto to darmo vrátiti musí, což by kdo kradeného svého u něho našel, ale o víc nemá k němu hledno býti.

¹ *V důsledku toho v B přeškrtnut a toto poněkud změněné znění jest vřazeno za L XXXII. Viz tam.*

a Nad těmito řádky, jež v tisku 1564 jsou na f. CXLVr, V. Budovcem napsán přepisek, jehož první řádek srážnutím při nové vazbě zmizel až na dolní zbytky písmen. Ostatek zní: fide empti restituenda, et actio instituenda ab emptore contra venditorem, non autem ve(rum?) proprietarium.

L XXV*.

Kdež by se koli trefilo, ješto by zhoubce a takoví zločinci honěni byli a ujeli na který zámek, tvrz, město, městečko v tomto království, hned mají žádati ti, kdož honí, aby jim vydáni byli. Pakli by jim jich vydati nechtěli, mají tu ti hned zuostati, kdož honí a svým hajtmanuom v krajích hned dáti znáti mají a oni hned obeslati mají pány, rytířstvo i města, aby táhli a buď zámek, tvrz nebo město aby hned obehnali, a k tomu tíž hajtmané hned bez meškání aby to oznámili králi J. Mti. Pakli by krále J. Mti. v zemi nebylo, tehdy místodržícímu krále J. Mti., a místodržící J. Mti. hned má táhnouti a moc královskou obeslati, aby za ním táhli. A přitáhnouc, aby hned obeslati toho nebo ty, kdož by mocí krá-

lovskou zde v zemi vládli, aby hned táhli s tou mocí královskou a pomohli obehnati v tom kraji. A tíž hajtmané aby to hned rozvázili, co by podlé moci královské dosti bylo lidí k tomu dobývání a aby to zřídili, kteří lidé tu ostati mají, aby vedlé krále J. Mti. to všecka země nesla, aby toho kraje samého škoda nebyla, když by dobývati měli. Než všech krajuov jiných aby ten náklad byl toho dobývání podlé krále J. Mti. A když by toho statku dobyli, tehdy z toho dobytého statku škody navráceny býti mají tomu, pro kohož by honili aneb obehnali. A ten, kdož by takových zhoubcí nevydal, takž, jakž se svrchu píše (když by dosažen byl), aby hrdlo ztratil.

* *Nezměněn.*

L XXVI*.

Což se rejtharuov a zlodějuov i povalečnuov dotýče, aby krále J. Mti. hajtmané na zámecch J. Mti., též každý pán a rytířský člověk i města, též i osoby duchovní (kteříž na zemi mají své grunty) i v městech a v předměstí lidí zřídili, aby stavuňkův ani fedruňkuov a přechovávaní neměli na žádného gruntech, a tím aby se žádný vymlouvati nemohl, že svých lidí gruntuov a panství zříditi nemohl, že se to s jeho volí neděje. Než každý, bohatý i chudý (komuž jest čeho Buch popříti ráčil) aby své grunty a lidi tak zřídil a opatroval, aby se od něho s jeho gruntův a panství, též z měst jiným škody nedály. Pakli by kdo toho zanedbal, takovou věc sousedé jeho anebo ti, komuž se jaká škoda stala anebo kdo takové rejthary, zloděje a povaleče přezvěděl, muž a má oznámiti sousedu svému, že jest nebo jsou na gruntech jeho lidé takoví zlí, aby to opatřil. Pakli by je mohl pobrati sám, má dáti pánu tomu věděti nebo úředníku jeho aneb tomu, kdož by jemu tu nejbliže přiseděl, aby s nim tam poslali a vzati aby byli. Pakli by kdo toho nechtěl raden a pomocen býti, tehdy má jej obeslati před krále J. Mt. aneb před soud zemský aneb před místodržícího krále J. Mti., aby stál při najprvnějším soudu zemském a toho aby se zpravil (poněvadž jest zanedbal, jsa napomenut a takových vyzdvihnouti nechtěl) a nezpravil-li by se toho a příčiny toho hodné a slušné (na schválení Jich Mti.) neukázal, tehdy aby padesáte kop grošnuv českých tomu, komuž by se škoda od takových lidí stala, propadl a dal a k tomu čtyři neděle v vazbě seděl. Pakli by poznali bezelstnost, takové obeslání nemá žádnému ke škodě býti. A lidé sedláti ani jiní všech stavův poddaní do svého obydlé, do krčem aby takových nepřijímali, ani jim jídlem, ani potravou, ani ničímž jiným neposluhovali, ani také na pole nebo do lesuov zjevně ani tajně nenosili, ani jinak jakkoli nefedrovali. Pakli by na kterého z lidí poddaných sedlských to bylo shledáno a ten, komuž by se od nepřátel škoda stala, toho na jeho pánu žádal, aby se jim ujistil a před hajtmany toho kraje postavil, aby to každý povinen byl učiniti. A to ujistění má jemu do jeho domu časné oznámiti. A když by ten člověk před hajtmany postaven byl a to naň bylo skutečně shledáno, má na

hrdle trestán býti. Pakli by se neujistil a člověka svého před hajtmany nepostavil, aby tomu (od kohož jest žádán) padesáte kop grošuo českých propadl, a jestli že by nad to více (oč právem k němu hleděti chtěl) toho aby vůli měl.

Co se pak té pokuty propadené pro nepostavení člověka poddaného a pro příčiny nahoře dotčené dotýče, ta dobývána má býti tímto způsobem: že mají hajtmané toho kraje učiniti relací ke dskám zemským, a po té relací tak učiněné má a bude moci ten, kdož jest pokutu obdržel. právo vésti a dovesti na statek jeho anebo též i list zatykačí vzíti na toho, kdož jest pokutu propadl jako po právu stánóm.

* *V B celý přeškrtnut.*

L XXVII*.

[*T rukou β*]:
Tento artykul
jest vysvět-
len¹.

Což se povalečuov a zahalečův dotýče, poněvadž známé jest vuobec všem, že skrze ně a takovou jich svobodu mnozí neřádové a škoda v tomto království skutečně se nachází, a protož kdež by koli takoví přezvědní byli, mají a mohou od každého z stavův vyzdvihování býti, a pod kterýmž pánem a na čmžkoli zboží aneb v městě by přezvědní byli, a kdo chtějic na ně sáhnouti, moci by s ně neměl: tehda bude moci tomu každému pánu aneb městu, číž by grunty byly, oznámiti, aby mu v tom raden a pomocen byl, že chce na ně na tu chvíli sáhnouti, a tu že má ten každý sám býti aneb na místě svém poslati a toho jistý čas jmenovati, kdy by k tomu vyzdvihování

[*B rukou β*]:
Mnoho vřes-
ku, málo
vlny.

býti aneb vyslati chtěl. Tehdy ten každý bude povinen se tak zachovati a takovou věc v tajnosti majíc, pod žádným vymyšleným způsobem těm povalečuom žádné vajstrahy ani návěští nemá dávat, skrz kteréž by se oni odtud vykrasti měli. Jestliže by pak ten pán aneb město (na číchž by gruntech byli) jsa napomenut k tomu pomocen býti nechťel aneb že by je chtěl zastávati aneb je vystřífhati, tehdy ten každý má v pokutu tomu (od kohož by napomenut byl aneb komuž takovou věc zbraňoval) upadnouti v XX kop grošuo českých a ty mu povinen bude dáti od napomenutí ve dvou nedělich pořád zběhlých. A též nebylo-li by kde tu v blízcce pána a od koho bylo dáno věděti úředníkuom jeho anebo rychtáři a konšeluo, a oni se tak nezachovali, v touž pokutu upadnou, jako pán jejich. Pakli by té pokuty jemu nedal, tehdy bude moci z té pokuty před soud hajtmanský neb komorní aneb před soud zemský menší obelati nebo pohnati, a lidi poddané bude moci pro touž pokutu obstavovati a tím právem stavním na nich toho dobývati.

* *Celý artykul v B přeškrtnut.*

¹ *Viz nový L XXVII.*

L XXVII. [*A i B nový.*]

Bandytův žádný aby nepřechovával.

Sněm
léta 1610.

Žádný žádného bandyta, to jest z cizích zemí vypověděného, nemá vědomě u sebe v službě chovati, neb skrze to mnozí lidé okladně zamordováni bývají a o hrdlo přicházejí¹.

¹ *Tento artykul jest s malými změnami poslední věta art. sněmu 1610: Bandytu žádný aby nepřechoval, jež zní: A žádného bandyta žádný v Čechách vědomě aby u sebe v službě nechoval, neb skrze to mnozí lidé oukladně zamordováni bývají a o hrdla přicházejí. Ostatní část přejata býti nemohla, neboť obsahuje ustanovení, jež se do zřízení zemského ovšem nehodila: Žádný bandyt aby v království českém nebýval ani se dáleji od zavření sněmu tohoto do čtyř neděl pořád zběhlých nezdržoval a ve dvou nedělích od zavření sněmu tohoto aby J. Mt. cí. skrze heraldy své vůbec vyhlásiti dáti ráčil tak, aby se zase víceji takový žádný bandyt do království tohoto nenavracoval. Pakli by mimo toto sněmovní snešení takový který bandyt zase se do království tohoto navrátil a mimo čas nahoře dotčený a tak po vyhlášení pře heraldy J. Mti. cí. zde u kohokoliv zdržoval, tehdy stavové dávají J. Mti. cí. nejvyšším ouředníkům a soudcům zemským tu moc, aby takového každého bandyta vedlé uznání ztrestati dáti moci ráčil a mohli. Viz tištěně artykule tohoto sněmu str. L XXVII—L XXVIII.*

L XXVIII*.

Co se pak těch povalecův, kteříž by vzati byli, dotýče, ti mají dání býti v moc toho, kdož by se jich doptal a puovodem byl aneb kdož by je pobral, má je sobě zůstaviti tak a na takový způsob: chtěli-li by prázdni býti takového vězení, aby byli povinni dáti dvě kopě grošův českých každá osoba. Pakli by té summy nedali, tedy ten, kdož by je v vězení měl, bude jich moci do roka v službě bez záplaty užívati opatře je stravou i jinými potřebami tak, jakž na čeledína přísluší. Pakli by ten je měl, kdož by díla nepotřeboval, tehdy je bude moci jinému, komuž by se zdálo, odbyti aneb dáti. A ten, kdož by jej sobě daného neb odbytého měl, bude ho moci tím vším způsobem, jako on sám k své potřebě, užívati. Jestliže by pak týž povaleč od koho utekl a ku pánu svému aneb jinde přišel a on se ho doptal, tehdy bude moci proň k tomu pánu (u kohož by byl) poslati. A jestliže by mu ho vydati nechtěl, tehdy bude jej moci o to tím vším způsobem viniti, jako o nevydání člověka aneb čeledína. Než kdyby tomu (kdož by je u vězení měl) toho roku dosloužili aneb dosloužil, tehdy nemá ho déle držeti. Pakli by držeti chtěl, tehdy pán, rytířský člověk aneb město pro takového každého k tomu poslati má, aby mu jej vydal. A nechtěl-li by jemu ho vydati, tehdy též bude ho moci pohnati jako o nevydání člověka svého ze XX kop grošův českých. A také jestliže by ten takový povaleč jsa sobě po roce zběhlém svoboden od toho pána, kdo jest jej vzal a v službě u pokuté držel, činil jaké pohruožky proto tomu pánu neb lidem jeho, tolikéž i škody, má na hrdle trestán býti.

[B rukou β]:
Nevím, aby co
mohlo býti
směšnějšího
nad tento
způsob.

* *Celý artykul v B přeškrtnut patrně v souvislosti s marg. pozn. ruky β.*

L XXIX*.

Což se sedlských lidí dotýče v městech, v městečkách a ve všech, žád-
ných povalecův aby nebylo trpíno a zvláště nezenatých a podružství aby jim

nebylo dáno, ani v krémách aby se nepováleli, než přistávali a sloužili, a tudy aby čeledi dosti bylo; leč by kteří neženatí pro starost a pro nemoc sloužiti a dělati nemohli, těm má podružství dáno býti. A podruhově ženatí (hospodáři k těm mají dohlédati) aby se svými díly živili. Pakli by to hospodář na podruha seznal, že jiným nežli dílem jde a po krémách se poválí, aby to hned svému pánu oznámil a ten pán toho podruha hned skutečně trestci. A páni, rytířstvo, Pražané i jiná města aby to všickni opatrovali v místech po svých panstvích, kteříž lidi mají, aby takový nahoře psaný povaleči místa neměli, a bude moci takového povaleče vyzdvihnouti, kdo chce. Pakli by kdo z panského, rytířského neb městského stavu bránil takových povalecův vyzdvihovati, tehdy ten, kdož jest ty povaleče chtěl vyzdvihnouti, muž toho pohnati (kdož jest toho bránil) před soud zemský větší nebo menší nebo komorní ze XX kop grošův českých. A jestliže by pak ten povaleč potom tomu jakou škodu učinil, tehdy ten, komuž by se ta škoda stala, muož o ní tomu hleděti, kdož jest bránil vyzdvihovati těch a takových povalecův. Pakli by sedláti lidé bránili těch a takových povalecův vyzdvihovati, tehdy ten, kdož jest je chtěl vyzdvihnouti, má obeslati před hajtmany toho kraje pána těch lidí, aby je před hajtmany postavil. A když je postaví, mají souzeni býti vedlé jich provinění i trestání. A kdož by se tak nezachoval, tehdy hajtmané toho kraje mají jej obeslati a skutečně jej k tomu míti, aby takových povalecův pod sebou netrpěl.

* *V B přeškrtnut.*

L XXX *

Abý žádný z obyvatelův tohoto království žádných rajtharův nepřechovával, aby zemi škoditi měli, ani z země ven aby válku do cizích zemí vésti měli ani věžňuov aby žádný v svém obydlí z cizích zemí nepřijímal bez vůle krále J. Mti. a panuov a rytířstva, kteříž v soudu zemském a v radě J. Mti. jsou.

* *V B přeškrtnut.*

L XXXI *

Jestliže by se komu škoda od cizozemcův stala, ten má to na krále J. Mt. vzněsti, a nebylo-li by krále J. Mti. v zemi, tehdy na pány a vládky do plného soudu vzněsti má aneb na krále J. Mti. místodržícího. A král J. Mt. aby skutečně o to ráčil státi, kterak by mu jeho spravedlnost od cizozemcův měla dopomožena býti podlé zápisův a smluv, kteréž J. Mt. a koruna tato s okolními zeměmi má. Pakli by komu z cizích zemí přes smlouvy a podlé smluv svévolně spravedlivého učiniti nechtěli (oč by kdo s cizozemci činiti měl), tehdy napřed král J. Mt. se pány a vládkami z soudu zemského, i s úředníky zemskými a s radami z soudu komorního a z panského i rytířského řádu a s hajtmany krajuov rozvážiti to má, jak ten svého na cizozemcích dobývati má a jak jemu toho dopomáháno býti, aby k své spravedlivosti přijíti mohl, tak při tom se ten zachovaj, což mu tu nalezeno bude.

* *V B přeškrtnut.*

L XXXI. [A i B nový.]

K témuž artykulů přináležejí artykul o meze a štokramy.

Na tom sou se také všickni tři stavové s J. Mti. král. snesli a za právo ustanovili, jestli že by kdo budoucně z obyvatelův království tohoto na pomezí téhož království komukoliv ven z země co lesův k mejcení cizozemcům odprodati chtěli, aby toho bez jistého dovolení^a J. Mti. král. a stavův tohoto království učiniti nemohli¹ a² aby žádný z obyvatelův království tohoto po dnešní den k smežčení prodaného dříví cizozemcům žádného dalšího fristunku^b neb lhůty než-li do patnácti let, pořád zběhlých, nedávali, tak aby hranice království tohoto v žádnou škodlivou pochybnost a nejistotu nepřišly.

^a bez jistého dovolení a vědomí A u sněm 1610.

^b fristuňku A a sněm 1610.

¹ *Až potud vyňato z druhého odstavce art. sněmu 1610 O meze a štokramy, viz tištěné art. sněmu 1610 str. C II, při čemž J. Mti. císa. proměněno opět v J. Mti. král.*

² *Tato další část až do konce jest přerzata z posledního odstavce art. O meze a štokramy sněmu 1610. Viz tištěné art. sněmu 1610 strana C IIII. V sněmovním artykuli před tím uvedena jména komisařův, volených tehdy k napravení zlořádův, hledících k mezím a hranicím. V artykuli sněmu 1614 O štokramy se praví: I poněvadž ten artykul, co se prodávání lesů pod štokramy dotýče, sněmem léta tisícého šestistého desátého obšírně napsán jest, toho se při téměř sněmovním artykuli zouplna zůstavuje. Viz tištěné artykule sněmu 1614 str. XLIX.*

L XXXII*.

Jestliže by kdo ven z země jat byl, napřed král J. Mt. se pány a vládykami z soudu zemského i s jinými pány a úředníky zemskými a vládykami, radami J. Mti., kteří v soudu komorním sedati budou, a s hajtmany, kteří po krajích budou, rozvážiti J. Mt. to má anebo poručiti, jak by tomu mělo pomůženo býti z toho vězení. A což těmi rozváženo bude a na čem zavříno, toho všeckna země podlé krále J. Mti. anebo podlé moci, kterouž by J. Mt. v zemi měl, všickni tři stavové skutečně pomáhati na ně a sebe neopouštěti podlé J. Mti., též chudého jako bohatého, aby každý z svého vězení vyvazen býti mohl, bez své škody, tím vším obyčejem a pod tím závazkem, jako práva obhajovati. A kdož by tak ven z země, jsa jat, vynešen byl, tehdy kdož by koli na krále J. Mt. to vznesl,

Sněmovné
léta 1598,
1610, 1614

pakli by krále J. Mti. v zemi nebylo, tehdy na J. Mti. král. místodržícího, a tu král. J. Mt. hned anebo nebylo-li by v zemi J. Mti., tehdy J. Mti. král. místodržící má hned obeslati osoby nadepsané a mají to rozvažovati do čtyř nedělí od toho vznešení, kterak by skutečně tomu (kdož jsa jat byl by z země vynešen) mělo z toho vězení pomozeno býti.

[*B rukou β*]:

Sem náleží ten artykul, který jest L 24¹.

Nemá žádný zlodějské věci kupovati od žádného, věda o tom, že jest kradena; pak-li by kdo koupil o tom věda, tehdy^a ten má býti trestán jako jiný zloděj, když by naň to provedeno bylo.

* *Nezměněn.*

^a ten tu *škrtnuto za tím.*

¹ *To činí pochopitelným, proč tisk 1564 L XXIII jest přeškrtnut. Viz tam.*

L XXXIII*.

Kdož by koli zjevní zhoubee a zloději byli, ješto by byli zemi oznámeni a po zemi jezdili, buď skrze města, městečka, vsi, zámky, dvory, tvrže aneb se s nimi na cestě kdo potkal a k tomu věda a znaje je, že jsou zhoubee, moha je zjímati, toho zoumyslně neučinil, že k takovému každému k hrdlu hned hledíno býti má jako k zhoubci obecnímu zemskému. A také jestliže by kdo s takovými zloději a zjevnými zemskými zhoubcemi (věda, že by takoví zloději byli) obcoval, kvasil, je fedroval a v tom že by byl postižen aneb usvědčen, a jestliže by kdo se tím vymlouval a praviti chtěl, že jest takového proto nejal, že jest k němu (jemu věře) přijel, že taková vajmluva nic tomu ku pomoci (kdož by se tím vymlouvati chtěl) býti nemá. A jestliže by se komu zdálo z toho koho viniti, že by kdo kterého zhoubci zemského (tak, jakž se napřed píše) fedroval nebo přechovával, to bude moci dobře učiniti a takového má obeslati před J. Mt. král. aneb k najprvnímu soudu zemskému. A jestliže by naň nic nedovedl, proto pokuty žádné trpěti nemá^a. A též žádný nemá takovým zlodějům a zhoubcím zemským žádných glajtáv dávatí bez povolení krále J. Mti. aneb místodržícího krále J. Mti. nebo hajtmana neb hajtmanuov království českého anebo panuov a vládyk z plného soudu zemského. Pakli by se kdo toho

dopustil a takové zloděje glejtoval, máme se k němu míti jako k zhoubcí zemskému a zloději.

* *Nezměněn.*

a V. Budovcem po straně v B: To zlé. Nebo kdo pomluvu a škodu nahradí.

O vajtržnosti a rozpustilosti lidí mladých a pobídkách ^a.

Tito artykulové za vajtržnost položení jsou ^a.

L XXXIII.

Kdož by na čí grunty přišel nebo přijel aneb na místě svém vyslal a na těch gruntech jakou škodu učinil na čemžkoli, ješto by těch gruntuov v držení a v užívání nebyl.

^a a . . . pobídkách *připsáno v A i v B, jenže A má:* mladých po bitkách. *Artykul sněmu 1610 sem hledící zní:* O přetržení a zastavení mordův a pobídek k bitvám jakýmkoli způsobem učiněných. *Viz též zde L XL.*

a V. Budovcem po straně v B: 35.

L XXXV*.

Jestliže by kdo s pomocníky svými neb sám osobou svou zoumyslně (kdekoli) na koho braně své dobyl aneb touž braní naň vyhodil, chtě jemu uškoditi aneb jeho bil, by pak i neovkravil aneb suchými ranami koho ubil, nemaje k tomu hodné příčiny.

* *Nezměněn.*

L XXXVI*.

Kdož by koho zranil a ssekál též bez příčiny hodné aneb za ním se s dobytou braní honil.

* *Nezměněn.*

L XXXVII*.

Kdož by koho zoumyslně s koně strhl aneb srazil.

* *Nezměněn.*

L XXXVIII*.

Kdož by kterého posla, ješto by k němu v poselství šel (by pak i k němu nešel), zbil aneb listy jemu odjal aneb je otevřel bez hodné a slušné příčiny.

* *Nezměněn.*